

Kőműves József

az Operaház nyugalmazott tárvezető színpadmestere
a 2018. augusztus 20-i nemzeti ünnep alkalmából
a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjét vehette át

Kőműves Józsefet, a Magyar Állami Operaház tárvezető színpadmesterét 2015-ben Magyar Teátrum díjjal tüntették ki – már nyugdíjasként érte a magas elismerés. Ebből az alkalomból beszélgettünk vele.

sikerélmény volt számomra! Ha néha-néha becsúszott egy baki – mert sajnos ilyen is előfordult –, napokig lelkifurdalásom volt. Összegezve az itt töltött időt: nagyszerű dolog volt, hogy 46 évet tölthettem el az Operaházban.

2012-ig az Erkel Színházban dolgoztam, ekkor műszaki problémákra hivatkozva bezárták a színházat. Ez idő alatt is előfordult, hogy egy-egy produkcióban az Operaházban is részt vettem. Amikor a színpadfelügyelő mester nyugdíjba ment, átvehettem a díszlettár irányítását. Így kerültem át 2012-ben az Operaházba.

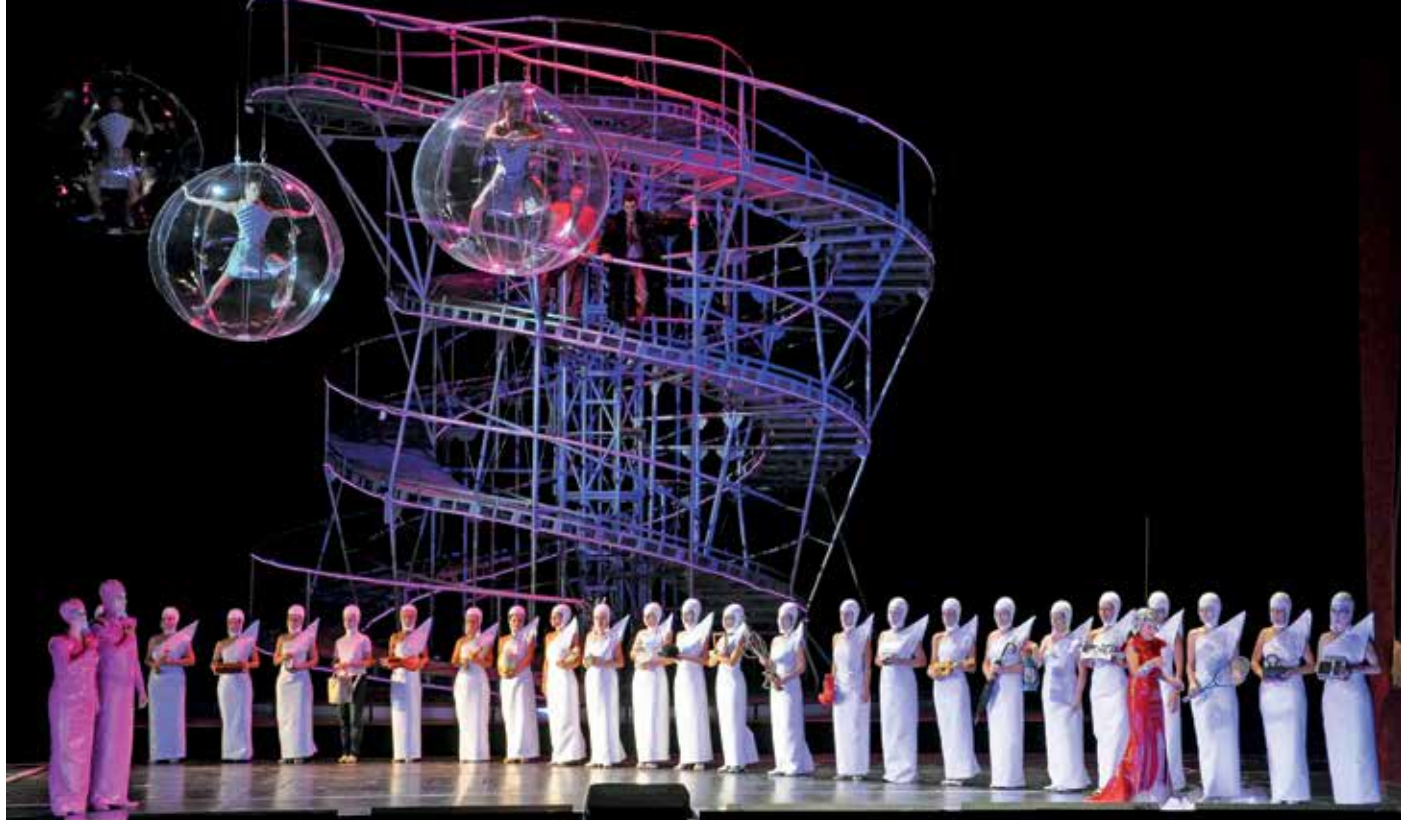
Az újrainításhoz részben felújították az Erkel Színházat, átalakították a közönségforgalmi helyeket, és kissé modernizálták a színpadtechnikát. Korábban az összes felsőszínpadi berendezés kézi működtetésű volt, az újrainításnál minden második tréger elektromos vezérlésű

lett. Amikor újra elkezdődtek az előadások, a két díszlettárat összevonták, és rám bízta a vezetését. Így mindkét színházépület színpadi díszletezési munkáiért feleltem. Sok volt az új dolgozó a műszakiak között, nekem is megnövekedett a munkám, mindenhol segíteni kellett, mindenkit betanítani a feladatára, ebben öt színpadmester kollégám volt segítségemre. Sokszor előfordult, hogy reggel 8-ra bejöttem dolgozni, és csak este 10 óra körül mehettem haza. Volt, hogy több napig nem is tudtam hazamenni. Nehéz feladat volt mindent összehozni és irányítani. Egy-két év kellett, mire kialakult a lelkes, munkáját szerető és jól ismerő díszítőcsapat, de ez rengeteg munkánkba került. Ebben az időszakban egyáltalán nem volt szabadidőm. Ezután még sok éven keresztül így ment, egészen a nyugdíjba vonulásomig. Szóval →

1972. szeptember 6-án kerültem a Magyar Állami Operaházhoz díszítőnek. Az állás meg volt hirdetve, mégis véletlenül kerültem ide. Tulajdonképpen a zene szeretete volt az oka mindennek. Akkoriban klasszikus gitárt tanultam az iskolában, de szeretek minden zenét, a kemény rocktól az operáig. Elég vonzónak tűnt, hogy az Operaházba kerülhetek dolgozni: mindennap színházba járhatok, részt vehetek a produkciókban, és egész nap zenét hallgathatok. 18 éves voltam ekkor. Tényleg véletlen volt: véletlen, hogy hirdettek, véletlen, hogy megláttam a hirdetést. De nem véletlen, hogy azóta is folyamatosan az Operaháznál vagyok. 10 évig díszítői munkakörben dolgoztam, 1983-ban lettem színpadmester. A főnökeim úgy látták, érdemes velem foglalkozni, látták, hogy szeretek és tudok dolgozni, ezért elküldtek a Színművészeti Főiskolára, hogy végezzem el a színpadmesterei szakot. Nagyon szerettem a színpadmesterei munkám, ha jól le tudtam vezényelni egy-egy előadás technikai részét, az a nap hatalmas

▶ Rétvári Bence államtitkár adta át a díjat

► *Mefistofele az Operaházban, háttérben a DNS-molekula kettős spiráljának szimbolikus építménye. (Rendező: Kovalik Balázs, Dísletterv: Antal Csaba. 2012.)*

→ így telt az operaházi munkaidőm, de nagyon szerettem. Számomra ez a tevékenység életformává alakult. A családom is elfogadta ezt a helyzetet, megértették, hiszen a feleségem, a két gyereke és a vejem is az Operaháznál dolgozott, illetve dolgozik. A feleségem a parókaműhelyből ment nyugdíjba. A lányom balett-öltöztető, a fiam is itt dolgozott négy évig mint hangosító, a vejem pedig a kelléktár vezetője. Tehát tudták, megértették, hogy a munkám mennyire szívügyem, és nem voltak családi konfliktusok. A kollégám, aki a nyugdíjazásom után átvette tőlem a feladatokat, éppen úgy fogja élni az életét, mint én.

A díszlettár dolgozóinak száma a két színházban több mint 90 fő, ez az ország legnagyobb ilyen csapata. Szükség van ekkora létszáma a két játszóhely, a nagy előadás- és próbaszám miatt, de a két színpad komoly színpadtechnikája és a hatalmas díszletméretek miatt is.

Amikor az Operaházat most bezárták a felújítás miatt, komoly problémát okozott, hogy az Operaház színpadára tervezett, nagyméretű díszleteket csak kompromisszumokkal lehetett az Erkel színpadára állítani. Az Operaházban voltak olyan előadások, ahol a teljes színpadtechnikát kihasználták, az alsó színpadgépezet összes súllyesztője mozgott. Az ilyen produkciónkat nem lehetett áttenni az Erkel Színházba. Itt sokkal egyszerűbb a színpadtechnika. Az Operaház felújítása után tervezik az Erkel Színház színpadának felújítását is.

Vezetői munkám során arra törekedtem, hogy a két színház díszlettárának dolgozói ne legyenek teljesen különválasztva a két épületre. A lehetőségekhez képest mindenki dolgozzon mindkét színház előadásaiban, ismerje meg mindkét játszóhely színpadtechnikai berendezéseit. Így

sokkal egyszerűbb lett a két színházban egyszerre kiszolgálni az előadásokat, mert a dolgozók csereszabatosává váltak. Könnyebb lett beszoztani az embereket heti 60 órás munkaidővel és kiadni a heti két szabadnapot mindenkinek, miközben a két épületben mindennap próbák és előadások zajlottak. Ezért volt szükség ekkora létszáma, hogy a túlórákat minimálisra tudjuk csökkenteni. Majdnem minden dolgozónk megtanulta a két színház teljes repertoárját.

A díszlettárban vannak alsó- és felsőgépezet-kezelők. Az Erkel Színházban vannak zsinórosok, az Operaházban – mivel ott minden felsőgépezet elektromos vezérlésű – ezt a munkát „aparátkezelők” végzik. Az Operaházban az 55 tréger és a 72 ponthúzó egy vezérlőpulttól kezelhető. Erre is volt a zsinórosoknak egy külön csapata. Az Erkel Színházban 16 db motorikus tréger van, szintén programozható, a többi felsőgépezet ellensúlyos, kézi mozgatású. Az Operaház színpadán 6, egyenként 12×3 méteres, mozgatható utca van egymás mögött, és 3×3 méteres mozgatható pódiumok, amelyeket szintén egy vezérlőpulttól lehetett kezelni. A díszlettárnak mindkét színházban naponta kétszer be kellett díszletezni a színpadokat a délelőtti próbára és az esti előadásra. Mivel a díszletek egyre nagyobbak és nehezebbek lettek, a díszletépítési idő is megnövekedett. Ahhoz, hogy egy délelőtti próbára bedíszítsék a színpadot, sokszor már éjszaka el kellett kezdeni a munkát. A végigdolgozott próba után, délután történt a díszlet bontása és az esti előadás díszletének felépítése. Az előadás után a díszlet lebontása már éjszaka zajlott. Van olyan előadás is, aminek olyan hatalmas a díszlete, hogy nem lehet előtte délelőtti próba, mert már reggel elkezdjük építeni az esti előadás díszletét.

A műsorterv alapján egy hétre előre be tudom osztani a dolgozókat. Amikor a műsorterv készül, leülünk és átnézzük, hogy melyik előadás melyikkel játszható vagy próbálható együtt. Mivel a színház repertoárrendszerben játszik, így a műszakiaknak folyamatosan dolgozniuk kell, hogy időben elkészüljenek a munkájukkal. Egy szezon műsorterve legalább egy évvel előre elkészül, aminek kialakításában részt vesznek a színház műszaki vezetői is. Ezt minden tárvezető megkapja és véleményezi. Ebből tudom megírni, mikor mennyi feladatunk lesz, hány ember, mikor és hogyan tudja majd elvégezni a munkát.

Volt olyan darabunk, például a *Mefistofele*, amelynek a díszletét másfél napig építettük. Kovalik Balázs rendező az Operaház minden technikai lehetőségét kihasználta ebben az előadásban. A színpad hatalmas forgó berendezésére egy Babel-torony szerű vasemlényt építettünk. Akkora súlya volt ennek az építménynek, amihez egy külön forgószínpadot kellett beszerezni – ez egy 12×12 méteres forgószínpad volt –, olyan teherbírással, hogy a 100 tagú kórus is felmehessen a toronyra. Az egész szerkezet előre és hátra közlekedett, és még forgott is. Mellette a pódiumok le és fel mozogtak. Az egész monstrumot másfél napig építették a díszlettár dolgozói. Egy éjszaka tartott a forgószínpad beépítése, utána a díszletek építése, majd a világosítási feladatok beállítása. Az előadás után egész éjszaka bontottak a díszítők és a világosítók, reggel 8 óráig.

Egy hónappal előtte össze kellett állítanom a „fuvartervet” is. A díszleteket kamionokkal szállítottuk be a színházakba. Előre meg kellett tervezni azt is, hogy a díszlettel érkező kamion melyik díszletet viszi vissza a raktárba. Tudnom kellett, hogy melyik darab díszlete hány

kamionban fér el. A díszlettár emberei közül a szállítás napján 8-10 embert kellett biztosítani a rakodáshoz. Volt olyan hónap, amikor minden nap volt díszletszállítás. Az Erkel Színházban mindössze 2-3 előadás díszletei férnek el, az Operában pedig 3-4 előadás díszletét lehetett tárolni. Az Operaházban a színpad alatti utcákban is tároltunk díszleteket, de ez csak akkor volt lehetséges, ha az esti előadásban nem használtuk ezeket a helyeket. Az utcák alatti tárolással építési időt is tudtunk nyerni. Betároltuk a szükséges díszletelemet előre valamilyen utcába, így emeltük fel a színpad szintjére, innen építettük be a díszletet. A feladataink közé tartozik a balettelőadások kiszolgálása, a színpad beépítése a koncertekre és az összes egyéb színháztermi rendezvényre is. Ezeket a munkákat mind a díszlettár dolgozói végzik.

Eleinte én is részt vettem a díszletek építésében, de később már egyre kevesebb időm jutott erre a tervezési és ügyintézési munkák miatt. Pedig a színpadi munkát élveztem a legjobban, de azután a sok egyéb feladat miatt már be sem jutottam a színpadra, sokszor a telefont sem tudtam letenni. A munkaidő-beosztásokat és a szállítmányozási igényeket akár egy évadra előre meg tudtam tervezni. Így a gazdasági vezetés ki tudta számolni, hogy egy-egy előadás, produkció akár az egész évadra mennyibe fog kerülni, milyen költségekkel jár. Természetesen – színház lévén – bármikor bekövetkezhetett változás, és akkor dominóként dőlt össze az egész terv, ilyenkor következett be az „újratervezés”.

Érdekes módon ilyen sok munka és ilyen hosszú munkaidő mellett sem volt a díszlettárban fluktuáció. Megbízható, jó csapat jött össze, és hosszú ideig együtt is maradt. Ez azzal

az előnnyel járt, hogy mindenki minden darabban, mindkét színházban ismerte a feladatát, és azt önállóan elvégezte.

Ezt a munkát csak teljes odaadással lehetett végezni. Most, hogy nyugdíjba mentem, remélem, hogy az utódom ugyanilyen elhivatottsággal fogja végezni a feladatát. Ez a munka teljes embert és egész napot igényel. Sokszor egy nap is kevés ahhoz, hogy minden munkát el lehessen végezni. Csak egy heti munkabeosztás összeállítására a két színház számára két-három napot vett igénybe, mert 100 ember időbeosztását megtervezni eléggé összetett munka.

Az eltelt 46 évben különböző kitüntetésekkel ismerték el a munkámat, de számomra az a legnagyobb elismerés, hogy a beosztottjaim és a mindenkori főnökeim szerettek, megbecsültek, tiszteltek. A kollégák elismerését kivívni a legnehezebb, de ha sikerül, nagy örömet tud okozni. Szerintem ez a legfontosabb. A nyugdíjba vonulásom alkalmából rendezett búcsúztatón hangzott el: „A világ egyik legjobb színpadmestere 46 év után nyugdíjba vonult. Munkája hosszú éveken át nélkülözhetetlen támasza volt az Operaháznak, rengeteget köszönhetünk neki.” A legjobb pedig az, hogy imádtam dolgozni.

A mostani Ezüst Érdemkereszt kitüntetés meglepett. Erre nem számítottam, mert tavasszal, amikor nyugdíjba mentem, másodszor is megkaptam a Vasfüggöny díjat. Azt gondoltam, hogy ez volt a búcsú. Már a felmentési időmet töltve kaptam otthon az értesítést a Miniszterelnöki Hivattaltól. Augusztus 17-én vehettem át a díjat, 18-án van a születésnapom, így ezt az elismerést születésnap ajándéknak tartom. Köszönöm az Operaház vezetőinek, hogy felterjesztettek erre az állami kitüntetésre.

► Borsa Miklóssal a Theatrum-díj átvételekor 2015-ben

Nyugdíjas éveimre nem terveztem semmi különösebbet, de van egy első osztályos unokám, és mivel a szülei az Operaházban dolgoznak, nagy szükség lett rám. Viszem-hozom a gyereket az iskolába. Délután tanulunk, játszunk. Számptalan elmaradt dolog van itthon a ház körül, ez is nagy elfoglaltsággal jár. Továbbá nagyon szeretek horgászni, talán most már arra is jut időm. Szóval, úgy tűnik, nem fogok unatkozni!

Köszönöm a beszélgetést!

Lejegyezte:
KÁRPÁTI IMRE

SOKÉVES TAPASZTALAT A SZÍNHÁZTECHNIKÁBAN

automatizálás

tervezés

telepítés

karbantartás